

86

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

151581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 5

4

FEBRUARIE

1923

În acest număr: *Votarea Constituției de Octavian Goga*; *Poveste veche* poezie de *Octavian Goga*; *Problema muncii și ocrotirii sociale* de *Gr. L. Trancu-Iași*; *Un nou șantaj al regionalismului* de *Alexandru A. Hodoș*; *Executarea tratatelor de pace* de *Ion Balint*; *Pisica* novelă de *Vasile Savel*; *Despăgubirile de război* de *I. Bănățeanu*; *Viața literară de a. a. h.*; *Al doilea război franco-german* de *Cronicarul Carpaților*; *Gazeta rimată:* *Aria Constituției* de *Onisifor Verbóczy*, profesor la Universitatea din Dicio Săn-Mihuț; **Însemnări:** *Vasile Gr. Borgovanu*, Centenarul lui *Madách*, *Aegri somnia vana...* Ziarul „*Epoca*” insultă, *Domnii Fagure-Honigman* în partidul național, Pentru un blid de linte.

CLUJ

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA : PIATA CUZA VOII NO. 16

szám.

Țara Noastră

Votarea Constituției

De câte ori s'a vorbit în aceste pagini de moștenirile culturale care apasă ca un blestem asupra minții corifeilor din așa zisul partid național al Ardealului...

De câte ori s'a vorbit și cu toate acestea va trebui să mai stăruim încă pentru-că infuziunea străinismului din trecut este factorul principal al atâtor desorientări de astăzi. Budapesta, cum zicem și de-alteori, n'a murit încă în subconștientul atâtor sclavi liberați care se agită sub ochii noștri și impulsurile capitalei de pe malul Dunării strigă des din protestările lor...

Cetitorii și-aduc aminte, cum din prilejul încoronării dela Alba-Iulia comitetul d-lor Maniu-Vaida, căutând un pretext de a alarma lumea, lansa teoria că solemnul act nu se poate îndeplini, de oare-ce suveranul trebuie să jure pe constituție și constituția nu este gata încă... Am arătat atunci că luminații noștri adversari sunt foarte străini de legile și obiceiurile țării, că încoronarea la noi este un act bisericesc și nu constituțional și că jurământul a fost prestat de către rege la suirea sa pe tron. Cuvintele noastre de lămurire însă au găsit porți închise la eminenții fruntași, în a căror judecată argumentele românești le măcina molohul nevăzut al Budapestei cu sugestiunile milenare ale coroanei sfântului Ștefan. Ei și-au mers deci drumul înainte, și-au comandat articolele din *Patria*, și-au ticluit celebrul manifest și și-au zăpăcit partizanii, până în ziua când mareața sărbătoare s'a ținut și realitatea a tras dungă peste socotelile nechibzuite...

De-atunci, firește, ca și înainte, se țin lanț certificatele de mentalitate ungurească.

Cea mai proaspătă tulburare de noțiuni iese la iveală acum pe tema constituției, care a ajuns în fața parlamentului. Problema, în mod firesc, a preocupat toate partidele. Ele și-au fixat pe rând punctul lor de vedere, pregătind proiecte speciale de care publicul a luat cunoștință. Partidul zis național, foarte puțin dispus pentru o operă de cerebralitate, mulțumindu-se numai cu valul tulbure al agitațiilor populare și limitându-și exigențele intelectuale la lungile exortații din

„expozeurile“ dlui Iuliu Maniu, nu s'a prea deranjat ca să-și cuprindă într'un program aspirațiile sale. În schimb însă cu un ~~tepai~~ extraordinar a tulburat din nou liniștea bunilor aderenți de pe Târnavă cu neagra fantomă a constituției. De câte-ori sunt întrebări de soluții în marile probleme ale vieții de stat, inocenții patrioți se unifică patetic: Vrem democrație, sau: vrem pacea socială, sau: vrem respectarea punctelor dela Alba-Iulia... Nici o vorbă limpede însă dincolo de acest retorism de bălcu, nici un program lămurit din care să se poată vedea cum se reflectă în judecata acestui areopag nevoile țării.

Așa e și cu constituția nouă a României.

Domnii dela Cluj nu vin cu nici un program, ceia-ce nu-i împiedecă să vocifereze amarnic ca din gura șarpelui, că țara e în doaga morții din pricina constituției. E mult tembelism românesc în această atitudine, e și destul jesuitism sau bizantinism, — ca să nu fie supărare confesională, — în zgomotoasa revoltă de suprafață, întrucât se găsesc însă și elemente de sinceritate în frământarea celor mai mulți, ele sunt de proveniență pur ungurească. Simpaticii noștri colegi de ieri văd și această chestiune prin ochelarii tradiției maghiare. Ei își aduc aminte de lupta milenară pe care vecinii noștri au dus-o cu habsburgii, pentru a scăpa Ungaria de sub apăsarea Vienei. Ei știu că evoluția politică de veacuri s'a brodat la Unguri pe această problemă de care depindea independența statului lor pus sub tutelă străină și că în această nizuință de desrobire s'au cheltuit multe energii și a curs de atâtea ori sânge. Ei toate aceste le știu și din paginile istoriei neamului lui Arpad care respiră din gândirea și sintaxa lor, se degajază vedenii tulburătoare, stridente glasuri de protestare dela Verböczy și până la Ludovic Kossuth... De-aci exagerarea acestor preocupări constituționale, transpuse intempestiv pe solul nostru, ca o proiecțiune postumă a unei istorii la care am participat fără voia noastră, de aci gesturile de descurajare melodramatică cu care ne primesc pe ici pe colo diverși cetățeni provinciali: „Dacă fac și constituția, domnule dragă, ne-am prăpădit de tot.“

Bieții oameni nu-și dau seama că aici n'au ce căuta acei spectri întunecați care băjbăie în „*alkotmányos küzdelem*“-ul (lupta constituțională) de peste Tisa, a cărei isbândă târzie a adus-o dela Burgul imperial Francisc Deák, că în țara românească dinăstia este expresiunea voinței naționale fără puncte de sprijin dincolo de hotare și că orice inovație în materie constituțională este posibilă ori-când la noi, nefiind alt factor determinant în această chestiune, — (cum era Austria la Unguri), — decât națiunea însăși.

* * *

Nu admitem deci o nouă involburare aici în Ardeal cu lozinca vagă a primejdiei constituționale.

Țara pătimeste de atâtea rele, mizeriile materiale cresc așa de mult în jurul nostru, în suflete sunt acumulate îndemnuri tulburi, dușmanii ne pândesc dela toate granițele și teritoriul țării e invadat de rău-voitori. Aceasta e situația deplorabilă, în care România în primii ani ai consolidării sale, în vreme de penibile incertitudini externe se

sbate de pe o zi pe alta ca posedată de furiile unor uri iremediabile. Cu o consecvență criminală se aruncă zilnic în conștiința maselor discreditul și răzvrătirea. Indivizi care până alaltăeri subț Unguri își sguleau plecăciunea lor slugarnică în fața celui din urmă solgăbirău al lui Tisza, — astăzi ghiftuiți până la apoplexie tăvălesc în noroi statul român și aruncă vorbe în doi peri la adresa dinastiei. Ei totdeauna se prăpădesc de durerile neamului acești întreținuiți ai consiliilor de administrație, care după ce au încasat bani grei din capitalul dușman pe care-l proteguiesc, pentru a-și menține o platformă de demagogie, asvârî din două în două luni mulțimii năpăstuite ororile unui pericol imaginar.

Procedeele se repetă și acum deși, cum arătam, nimeni nu știe care este concepția salvatoare a iluștrilor apărători de țară.

Mărturisesc în deplină sinceritate nu numai că nu împărtășesc acest simulacru de revoltă, dar am impresia că se exagerează în mod voit în acest domeniu al preocupărilor constituționale la noi. Fără a afișa o competență juridică pe care bucuos o las pe seama altora, privind liniștit împrejur și pipăind realitățile, nu găesc că pe acest teren partidele burgheze din țară prezintă pentru moment serioase divergențe programatice. Constituția, cum foarte limpede arăta d. Argetoianu la congresul dela Sibiu, este consfintirea unor adevăruri organice ale vieții de stat, este codificarea normalității, așa cum se reflectă ea în mintea tuturoră dincolo de barierele partidelor.

Nu înțeleg, de ce actualul guvern și partidul liberal ar dori să-și creieze un titlu de glorie neperitoare din trecerea prin corpurile legiuitoare ale acestor legi organice care n'au nimic a face cu doctrina partidului liberal și pe care mecanismul guvernării le scoate la suprafață ca pe ori-ce problemă curentă ale vieții de stat. Tot astfel ni se pare deplasată grăba nervoasă cu care guvernul dlui I. I. Brătianu agită chestiunea într-o vreme când nevoi mai puțin abstracte cer zadarnic soluții rezezi. De-ăsemenea atmosfera generală politică nu e potrivită pentru punerea în discuție a unor legi fundamentale care-ar pretinde colaborarea armonică a tuturoră și mai ales un parlament, ale cărui știrbiri de prestigiu să fie mai puțin evidente decât tristele defecte de frumusețe ale actualilor loțari din dealul Mitropoliei...

De sigur, în aceste împrejurări votarea constituției nu este un act de chibzuită oportunitate politică.

Votată odată însă, scuturată pe deplin de sgura veleităților de partid, făcând parte dintr'un patrimoniu de gândire comună, dând o consacrare legală axiomelor din viața noastră de stat, ea va lua caracterul unui fapt împlinit ca și încoronarea suveranilor, nefiind nici un motiv special de-a o coborî din nou pe arena politiceii militante, și-a o discredita prin atingeri continue și pripite revizui.

În ori-ce caz cântecul grozav al pâinii, care pătrunde la noi astăzi de peste țarinile înzăpezite, are accente mult mai interesante și mai îngrijitoare, decât muzica savantă a subtililor juriști care din vechi tipare și din buna învoire a tuturoră au confecționat o arie monotonă: *Constituțiunea...*

OCTAVIAN GOGA

Poveste veche

De câte ori vremea cu sânge ne-adapă
Obida din cronica Țării,
Aceiași poveste de veci se desgropă
Și strigă în noaptea uitării.
Ea spune de oameni, de câmp și de munte,
De tine prostime săracă,
Ursită să fereci din trupuri o punte
Ce nu pot dușmanii s'o treacă.

De voi scriu moșnegii pe foi de ciasloave,
La fel își înșirue slova,
Neculce la carte și Vodă'n hrisoave
În Țara de Jos și'n Moldova,
E lege bătrână și legea-i păstrată,
Să dați voi pământului moaște,
Căci multe potopuri hotarul ne-arată,
Dar zid numai unul cunoaște.

Așa ne păzirăți străvechea moșie
Cu brațe de plug și de sapă,
De-atâtea-ori moartă dar pururea vie
Tot viforul vostru ne-o scapă.
Și astăzi când moartea o simt la fereastră
Povestea aceeași rămâne:
— Luați-o aminte boieri Dumneaveastră,
Să știți să ne-o spuneți și mâne!

Iași, 1917

OCTAVIAN GOGA

Problema muncii și ocrotirii sociale

— Scurtă reprivire asupra unei activități —

Războiul, răsturnând dela bază economia țării și făcând tot mai acută și urgentă în masele muncitoare aspirațiunea noilor ordonări economice și sociale, a grăbit nevoia intervenirii statului în regulamentul raporturilor derivând din contractul de muncă. Acestor fapte se datorește în cea mai mare măsură, întemeierea în Martie 1920 a ministerului muncii și ocrotirilor sociale.

Se știe situațiunea țării la venirea partidului poporului la guvern. Greve pretutindeni, zile de muncă pierdute și pentru muncitor și pentru producător și mai ales pentru economia și avântul țării. Puțini mai nădăjduiau că lucrurile se vor îndrepta, mulți credeau — văzând manifestațiunile sgomotoase de stradă — că prăbușirea noastră se apropie.

Ministerul muncii a început prin a-și crea organele necesare intervențiunii în conflictele dintre capital și muncă. Alegerea acestor organe necesita o mare luare aminte căci dela modul cum delegații acestui minister știau să facă intervenția lor, depindea încrederea pe care masele muncitoare trebuiau s'o capete în stat.

Primii pași făcuți au dovedit baza sănătoasă pe care ministerul se așezase. Marile greve aplanate la începutul existenței lui ca aceea a tipografilor, care făcuse să înceteze apariția ziarelor și aceea a minerilor dela Petroșani, care amenința întreaga industrie a țării, au dovedit nevoia creiațiunii acestui minister.

O furtună întreagă de critici s'a deslănțuit. Cu toate că budgetul acestui minister era numai 18 milioane cuprinzând plata personalului și toate cheltuețile caselor de asigurări, muncă, asistență și cooperatie pe întregul cuprins al României întregite și cu toate că acum după doi ani de existență — subt cărmuirea aceluia partid care era atunci în fruntea criticilor — budgetul cu toate fondurile depășește un miliard, întemeierii ministerului muncii erau acuzați de risipă în banul public, de pricinuitori ai scăderii valutei, de provocatori ai scumpetei, etc.

Cum ne-a răsunat timpul!

Nu numai că opera nu a fost desființată de succesorii noștri, dar ea fost mărită și atribuțiunile ei sporite.

Situațiunea partidului poporului nu mai este ca a altor partide direcțiunea aceasta. — Unele care au guvernat zeci de ani — pu-

neat în program chestiunile muncii fără să și deie ostentarea, odată venite la putere, ca să păsească la realizări. Alte partide — de dată mai recentă — sub influențe străine, nepotrivite cu starea economică a țării noastre, au înscris până și în texte constituționale creațiuni de instituțiuni și de legi cari funcționau la noi.

Cu ocaziunea referatului făcut la congresul din Sibiu am avut satisfacțiunea să arăt că — deși chemați la guvern prin graba împrejurărilor — noi am pășit ferm la înfăptuire atât prin creierea ministerului, prin aceea a organelor și așezămintelor necesare și mai ales prin opera legislativă. Legile noastre muncitorești formează cea mai mare parte din *Codul muncii* și dacă legea contractului de muncă — deși depusă și trecută prin comisiunile speciale ale Camerei — n'a fost votată, contractele colective, reglementate prin lege, formează baza raporturilor dintre muncitori și patroni aproape în toată industria țării. Dacă n'aș cita decât marele industrii din Valea Jiului, a tipografiei din Ardeal și Banat, uzinele Reșița, Arina și tot ar eși evidența solicitudinii noastre pentru pătura lucrătoare și ca o consecință înălțarea și buna stare a acestei păture din punct de vedere fizic și moral.

Școlile și bibliotecile muncitorești întemeiate pretutindeni — chiar peste posibilitățile bugetare pentru că trebuie să repetăm — că bugetul nostru nu era decât de 18 milioane — dovedesc că pe când sub regimul unguresc în toate centrele de băieși — mai ales, se înmulțeau cârciumile pentru a provoca decăderea fizică și morală a lucrătorilor, noi ne-am dat toată silința ridicării clasei muncitorești.

Desigur că mai este încă mult de făcut. Progresul nu e decât o continuă operă de observațiuni asupra trecutului, o întreagă teorie de adoptări eșite din experiența de fiecare zi și de fiecare loc, o diligență examinare de ceea ce a fost pentru a trage concluziuni de ceea ce trebuie să fie.

* * *

Deocamdată arătând congresului dela Sibiu (vezi referatul publicat în „Indreptatea” de Duminică 21 Ianuarie 1923) înfăptuirile în direcția socială și planul de complectare pentru viitor, țin să relev că marcarea guvernării noastre a fost în general, solicițudinea pentru clasele părăsite până atunci. Opera, altor partide poate fi marcată cu satisfacerea intereselor materiale și meschine în folosul partizanilor sau cu pornirea dușmănoasă între fiii aceleiași țări — din punct de vedere geografic sau de clasă.

În fața acestor preocupări, la baza programului social al partidului poporului, pecetea operei noastre este *grija și iubirea* de cei mici și nevoiași. Ministerul muncii și realizările lui n'au putut fi desființate și nici nu vor putea fi vre-o dată, pentru că au temelia indestructibilă a acestei griji, a acestei iubiri.

GR. L. TRANCU-IAȘ

Un nou șantaj al regionalismului

S'a petrecut acum două luni la București un mărunț fapt divers politic, pe care așa zisele gazete „democrate“ dela București l'au înfățișat atunci ca pe un mare eveniment, sortit să schimbe cu totul soarta acestei țări. După tradiționalele ezitări și după o lungă serie de amânări, d. Iuliu Maniu a descins într'o bună zi pe peronul gării de Nord, înconjurat de cunoscuta sa suită, în mijlocul căreia strălucește la toate ocaziile figura distinsă a d-lui Ciceo-Pop, primind cu o sfoasă amabilitate urările de bună venire ale d-lui Xeni împreună cu buchețelul feminist al d-nei Ianculescu de Reuss, și, urmărit de indiferența trecătorilor, la fel de grăbiți pe amândouă trotoarele căei Grivița și de entuziazmul câtorva vechi agenți electorali din bunele epoci ale tachismului, s'a urcat ca de obicei, cu ascensorul, până la primul etaj al hotelului „Palace“.... În aceeași zi, sau în ziua următoare (istoria va avea să fixeze și acest important amănunt) șeful partidului național din Ardeal a mai făcut un supliment de drum triumfal până la clubul Vanicu din piața Teatrului, unde a desfășurat încă odată același searbăd și nesfârșit expozeu de trei ceasuri, pe care fiecare membru din faimosul comitet de-o sută trebuie să-l fi învățat demult pe dinafară. Expozeul n'a stârnit, firește, prea mult entuziasm printre rândurile celor câțiva ascultători, în urechile cărora mai întârziiau încă unele ecouri din fraza lapidară a lui Nicu Filipescu, din torentul de imagini al lui Barbu Delavrancea, din verbul curgător al lui Take Ionescu, căpeteniile dispărute ale unui vechi partid astăzi pustiu, risipit și orfan. Dar, decepția încercată astfel, n'a descurajat toate nădejzile. Profitul cel mare se arăta din altă parte. Tot felul de șafete circulau atunci între București și Cluj, încercând să statornicească nu numai un „preliminar de acord“, dar o desăvârșită contopire a două tabere politice, jertfindu-se odată pentru totdeauna caracterul provincial al partidului național. Pe ici, pe colo, răsăreau unele nedumeriri și se

formulau anumite judecăți aspre în privința preferințelor manifestate de niște oameni cari, după o neînfrântă ațâțare electorală împotriva „ciocilor” și a „regățenilor” veneau acum să unească rândurile lor cu ultimii reprezentanți ai grupărei conservatoare din vechiul Regat, rămășițele celui mai autentic politicianism de pe vremea colegiilor cenzitare. Cu toate acestea, era o limpezire a situației. Viața politică a României întregite, înregistra însfârșit un gest categoric din partea unor conducători de talia d-lor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, lumea răsufila ușurată, scuturându-se de oribila amenințare a revizuirii „pactului” dela Alba-Iulia și lucrurile păreau că intră în normalitate, după o orbecare de trei ani a partidului național din Ardeal, pela toate porțile celorlalte partide.

În ceea ce ne privește, înregistrând pasul acesta al unor bărbați fruntași dela noi, nu ne-am arătat prea mirați de soluția pe care o găsiseră pentru a se scutura de greua povară a separatismului și pentru a scăpa din strânsoarea de clește a unei izolări ucigătoare. Știam demult că mâncătorii de „cioci”, când vor fi să coboare printre „regățeni”, se vor simți totdeauna mai bine alături de miliardarul Cantacuzino decât alături de profesorul Nicolae Iorga sau de fostul învățător Ion Mihalache. (Nu e degeaba d. Aurel Vlad singurul ardelean care a votat în Camera din 1919 împotriva împroprietăririi țăranilor !...)

Dar nici nu ne-am grăbit să trâmbișăm, satisfăcuți, *moartea regionalismului*. Cunoșteam prea bine ravagiile făcute în unele suflete pe urma nesăbuitei agitații recente împotriva ideii de unitate organică a statului român, și ne dădeam seama că „descălecarea” partidului național nu era rezultatul unei nevoi sufletești sau a unei concepțiuni adânc înrădăcinate, ci pur și simplu o soluție *in extremis*, dictată de imperativul instinctului de conservare. Asistam la triumful credințelor traduse în fapt cu doui ani mai în urmă de către directorul acestei reviste, convinși că, dacă înțelesul lor n'a pătruns până în cutele tainice ale conștiinței adversarilor noștri, cel puțin aparențele vor fi satisfăcute.

Chiar această salvare a decorului ar fi fost un punct câștigat. Partidul național, întins peste tot teritoriul României întregite, salvând pe bordul său unele epave rătăcitoare, renunțând, — chiar cu părere de rău, — la o campanie de asmuțire a Ardealului împotriva restului țării, ar fi putut să întemeieze un organism politic viabil, legitimând unele tendințe de „dreapta”, și fixându-și odată pentru totdeauna locul său în concertul partidelor noastre, nu în funcțiune de *provincia* pe care râvnește s'o reprezinte, ci în funcțiune de *tendințele programate* spre care năzuiește.

* * *

Nu s'a întâmplat însă așa. Camuflarea, oricât de abilă, n'a acoperit o stare de spirit care dăinuiește încă. De subt lustrul subțire al spoielii, partidul național își dă din când în când ațama pe față. Regionalismul, înăbușit numai, n'a murit încă.

Situația ciudată a partidului național, care stăruiește în a avea

În București două cluburi, unul al „ardelenilor“ și altul al „regățenilor“, poate să ofere subiecte atrăgătoare pentru umoristice cronici rimate, dar ascunde în sine și un trist adevăr. Este dovada limpede că cele două grupări cari și-au anunțat, cu atâta subtilitate de nuanțe, fuziunea uneia cu cealaltă, n'au ajuns încă nici măcar la o înțelegere asupra cohabitației. Sunt unele aranjamente de interior pe cari un tânăr menaj trebuie să le facă din prima zi a căsniciei. Luna de miere a partidului național (termenul acesta este al unuia dintre proaspeții săi frunțași) a trecut fără să desființeze sistemul apartamentelor separate. În ceasul celor mai importante hotărâri, cum a fost aceea luată cu prilejul depunerii constituției, d. Iuliu Maniu s'a retras mai întâi în discretele odăi dela „Majestic“, s'a sfătuit acolo, în familie, cu devotatul său comitet executiv chemat telegrafic dela Cluj, și abia în urmă, după un ceremonios și prealabil aviz, a trecut în saloanele clubului tachist pentru a ratifica acolo o hotărâre asupra căreia nu s'a mai discutat, probabil pentrucă și de data această cuprindea o grosolană greșală politică.

E firesc deci, ca în asemenea împrejurări, sinceritatea lipsind cu desăvârșire dela temelia acestei căsătorii de conveniență, în legăturile dintre cele două fracțiuni să persiste neconținut o pătrunzătoare atmosferă de jenă, și ceea ce e mai grav, o permanentă neîncredere reciprocă. Hotărât lucru, conducătorii partidului național nu se pot acclimatiza la București. Nu s'au putut înțelege cu d. Brătianu, nu s'au putut împăca cu d. dr. Lupu, nu s'au putut apropia de d. general Averescu, — nu pot găsi o punte de apropiere nici cu tovarășii de astăzi, pe care și i-au ales după atâta chibzuială. Ei au nevoie totdeauna de un colț retras, ca o sectă aruncată în mijlocul unei lumi străine. În mijlocul Capitalei, care fierbe de atâtea porniri și unde se încrucișează atâtea temperamente, ei nu-și găsesc mediul în care să se contopească: au rămas regionaliști...

Iar aici, în Ardeal, manifestările sunt și mai elocvente. Fără să caracterizăm ca „un act de trădare“ cunoscutele destăinuirii ale dlui Vasile Goldiș, ne-am oprit totuș deunăzi asupra lor tocmai pentru a scoate la iveală unele gesturi absolut străine de preocupările vremii de astăzi, cari mai întârzie încă în meditațiile singuratice ale unor frunțași ardeleni. Ce pagină interesantă de psihologie individuală! În vreme ce întreaga lume românească e preocupată de nevoile prezentului, ba chiar într'un moment când la granițele noastre dinspre Ungaria se înregistrează anumite murmure amenințătoare, vice-președintele partidului național nu găsește alt subiect de conversație cu ziaristii maghiari din Ardeal, decât această problemă postumă, *cum s'ar fi putut evita desmembrarea Ungariei din 1918...*

Și acesta nu e cazul izolat al unui om covârșit de glasurile trecutului. Nici atitudinea presei partidului național nu dovedește o împrietenire mai strânsă cu îndatoririle cetățenești pe care le statornicește solidaritatea noastră națională. Iată, de pildă, ziarul *Patria*, care, cu prilejul aceluiaș simptom ale amenințărilor dela Budapesta, a ținut să informeze lumea, — săvârșind pe de-asupra și un îndrăsneț falș, —

că soldați ardeleni nu se supun ordinelor de chemare, nu se prezintă sub arme și strigă pretudindeni că nu se duc la luptă decât... dacă-i cheamă d. Iuliu Maniu!... Este, desigur, în trista bufonerie gazetărească, o mare doză de ridicol. Trăiesc însă, în țara asta, și cetățeni de bună credință, necunoscători ai realelor stări de lucruri, cari se pot lăsa impresionai de asemenea vorbării necugetate, și să creadă că într-adevăr, Ardealul refuză să-și apere propriile granițe, dacă idolul gândurilor sale de fiecare clipă care este șeful partidului național, nu e pofțit imediat să ia în mâinile sale viguroase, destinele acestui colț de țară... Socoteala căpeteniilor partidului național e foarte simplistă. Parcă vedem figura speriată a cine știe căruia pașnic locuitor din mahalalele Capitalei, care cetind numărul cu pricina din *Patria*, pripășit din întâmplare pe acolo, exclamă îngrijorat: — „Ar trebui să-l aducă, domnule, și pe Maniu la guvern, că altminteri, la un caz de primejdie, nu vrea Ardealul să lupte...”

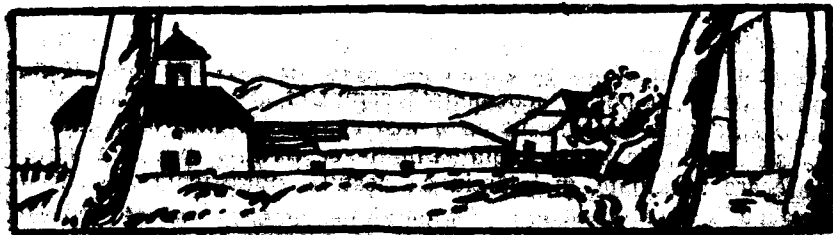
Am înțeles. Avem deci în față noastră, o nouă formă a regionalismului militant. D. Iuliu Maniu a trecut dela amenințarea cu „revizuirea” Unirei, la excrocheria cu neprezentarea sub arme a țărânilor din Ardeal.

Noi n'avem pentruce să ne alarmăm, cunoscând că pe de-asupra acestor manifestări stupide de „dэфaitism”, trece valul puternic al unei conștiințe populare, în apele căreia nu s'a pripășit nici o picătură de străinism și nici o intenție de precupețire politică. Ținem însă, cu un îndreptățit desgust să scoatem la iveală și aceste svârcoliri de ultimă oră ale unor exploatori publici cari, neputând să transforme capitalul politic al Ardealului în valori de bursă negociabile la București, compromis în mod vinovat și criminal, cinstea și curajul unei provincii, care nu se va da îndărăt niciodată să-și facă datoria, atunci când unitatea și integritatea României ar fi amenințată.

Da, suntem siguri, șantajul regionalist nu va reuși.

ALEXANDRU HODOȘ

Executarea tratatelor de pace

— Un punct arhimedice al ordinii europene —

Noul an al politicii externe a fost inaugurat în mijlocul unei enervări generale, ale cărei valuri au ajuns, deunăzi, până la granițele noastre. Calmul care abia începuse să se aștearnă peste frământata așezare schimbată a Europei de astăzi, s'a destrămat mai întâi în acel colț îndepărtat al răsăritului, unde trupele neregulate ale răs-vrătitului Kemal-pașa, isgonind pe greci din Asia minoră, au reușit să zădărnicească rânduielile fixate aci cu doi ani în urmă, de către Conferința de pace. În paginile acestei reviste s'a înfățișat, în mai multe rânduri, înțelesul grav al succesului obținut de guvernul turcesc din Angora, ale cărui isprăvi au dat nașterii lungilor debateri dela Lausanne, examinându-se toate urmările pe cari le poate avea o nouă cercetare a întregii probleme orientale. Nu vom mai adăuga acelor comentarii decât constatarea, întărită de evenimintele ulterioare, că dezastrul militar al Greciei și nevoia de a se revizui tratatul dela Sèvres, constituie o netăgăduită știrbire a prestigiului marelui opere a păcii, săvârșită la Paris, în cursul anului 1920.

Învingătorii marelui război al popoarelor au simțit a doua zi după înfrângerea Germaniei și a aliaților acesteia, că marea problemă a păcii tot atât de chinuitoare cași povara războiului, va fi: *exploatarea victoriei*. Opera era atât de grea și atât de complexă, încât scăderile se prezentau ca o neîndurată fatalitate; nemulțumirile mișunau din toate părțile. Și nu protestau numai țările învinse, acele care, constrânse să primească o situațiune impusă prin forță, nu aveau altceva de făcut decât să pună, cu mâna lor crispată de ură, iscălitura reprezentanților săi în josul actelor internaționale cari consfințeau o altă hartă a lumii, ci critice aspre se ridicau până și din tabăra biruitoare. Chiar acei cari luaseră parte la lucrările Conferinței veneau să îndrepte puternice lovituri împotriva formidabilului edificiu. Lucrarea, ajunsă de atunci celebră, a dlui Keynes, a fost și ea una din acele manifestări ale unui pesimism economic, grăbit să proorocească urmările dezastruoase, nu ale *războiului*, așa cum a fost purtat, ci ale *păcii*, așa cum a fost organizată.

Încetul cu încetul, în opinia publică a țărilor învinse și-a tăiat o albie din ce în ce mai adâncă, primejdioasa convingere că tratatele de pace, dacă nu pot fi deocamdată complect sfărâmate, e totuș posibilă o eludare a lor. Germania a fost cea dintâi care și-a trădat intenția sa netedă de a călca obligațiunile ce i s'au impus. La început cu oarecare timiditate, mai târziu cu destulă îndrăzneală, — dar totdeauna cu o apreciabilă doză de îndărătnicie, — guvernul din Berlin a urmărit, cu gând ascuns, ideea fixă că o ieșire trebuie găsită, pentru ca să se sustragă dela plata despăgubirilor de război, fără îndoială cea mai penibilă dintre condițiunile păcii. Astăzi trupele franceze au ocupat regiunea Ruhr-ului, și lupta pentru executarea tratatului dela Versailles, — legitimă prelungire a încăerării din tranșee, — va continua de bună seamă, multă vreme.

* * *

Aceeaș stare de spirit pare că a prins rădăcină și în mintea unora dintre conducătorii de astăzi ai Ungariei, cari au început să creadă cu tot dinadinsul că pot întreprinde o întreagă campanie în străinătate, pentru așa numita revizuire a tratatului de pace dela Trianon. Aventura lui Mustafa-Kemal, — ale cărei cauze de reușită au fost lămurite în deajuns, — au stârnit la Budapesta o furtună de speranțe amorțite. Intrunirile „Ungurilor cari se deșteaptă“, discursurile din Parlamentul de pe malul Dunărei, telegramele entusiaste trimise până dincolo de Smyrna, toate dovedeau că și în sufletul vecinilor noștri începea să crească, bine hrănită, conștiința că Ungaria de ieri poate fi reînviată, sau, în orice caz, că năzuința spre o „rectificare“ simțitoare a hotarelor actuale, nu e numai o iluzie zadarnică, — isvor de neplăceri viitoare pentru neastâmpărații „fasciști“ ai regentului Horthy.

Informațiile pe cari le-am primit și noi din Budapesta, și căroră „Țara Noastră“ le-a făcut loc într'unul din numerile sale trecute, au arătat destul de limpede îndârjirea cu care o mână de propagandiști maghiari autorizați, se străduiesc să determine în Franța, în Anglia și în America, o mișcare de simpatie pentru cauza „Ungariei mutilate“. Din nefericire, s'au găsit chiar printre aliații noștri de ieri și prietenii de astăzi, câțiva necunoscători ai stărilor din țările moștenitoare ale Austro-Ungariei, cari au aplecat urechile la suspinele Budapestei, și s'au lăsat convinși că dau sprijinul lor unor nedreptăți ai hulițului Consiliu suprem...

Așa se și explică pentru ce Ungaria își permite să nesocotească în mod flagrant prevederile tratatului dela Trianon, evitând să execute în primul rând, condițiunile relative la desarmare. Gazeta oficioasă a guvernului nostru a publicat deunăzi destăinuirea că Ungaria, care n'ar fi trebuit să păstreze sub arme mai mult de 30 mii de oameni, a găsit mijlocul să nu se supună acestei dispoziții, mascându-și cadrele armatei regulate sub forma unei jandarmerii, mai numeroase astăzi, decât era pe teritoriul Ungariei de ieri. Nenumărate sunt semnele cari trădează fierberea tot mai îndrăznească a gândurilor de re-

vanșe, isvorâte din credința că va veni o zi, când tratatul dela Trianon va fi într'adevăr „un petec de hârtie“...

* * *

Cu toate acestea, noua orânduire internațională nu poate fi concepută altfel, decât sprijinindu-se pe câștigurile înscrise în protocoalele încheiate la Conferința de pace. Ori câte greșeli s'au săvârșit în diferitele comisiuni și subcomisiuni cari au funcționat acolo, — și România a fost în rândul celor cari au avut de suferit pe urma unor hotărâri injuste, — *acesta* este singură piatră unghiulară pentru consolidarea Europei de după război.

Incurcăturile orientale au adus o nouă perturbare în relațiunile diplomatice. Lungul alai de conferințe, înșirate de alungul orașelor continentale n'a adus nici un rezultat pozitiv, care să împingă opera de reconstrucție, cu un pas mai 'nainte. Toate corecțiunile încercate pentru a îndulci realizarea păcei au dat până acum greș, pentrucă n'au fost întâmpinate cu sinceritate din partea învinșilor, ci, dimpotrivă, au stârnit tendința spre noi obiecțiuni și spre necontenite dificultăți.

Iată pentruce credem că popoarele învingătoare, încredințându-se că solidaritatea atitudinei lor e încă necesară pentru a înstăpâni definitiv în geografia plămădită din nou, a lumii, un echilibru permanent, ar avea datoria față de țelurile pentru cari au sângerat, — să urmărească fără răgaz o politică de executare integrală a tratatelor de pace.

Aceasta, fără ca Franța, să fie învinuită de *imperialism* pentrucă pretinde să i se dea puțința de a-și reface industria distrusă de armatele Kaiserului, și fără ca României să i-se arunce osânda de *sălbăticie*, pentrucă cere dezarmarea unui vecin turbulent.

ION BALINT

Pisica

După masă domnul obișnuia să se lungească pe sofă și să aștească un sfert de ceas. Nu dormea niciodată. Nevasta îi făcea câte o întrebare din cinci în cinci minute. El răspundea printr'un *da* sau *nu*, fiindu-i indiferente întrebările. Pe piept i-se așeză pisica, pisica lui, un motan mare, vârgat, lingușitor. Domnul îi mângâia blana, se juca cu picioarele lui, cu coada și cu vârful cozii.

La început, doamna nu putea să sufere pisica, nu aceia pe care o aveau acuma, ci altele. Pe cea dintâi a răbdat-o două săptămâni după căsătorie; pe urmă într'o zi, când bărbatul nu era acasă a dăruit-o unei lăptărese și-o adus alta în casă, dar peste trei săptămâni, a dispărut și pisica aceasta, pierzindu-i-se urma. A treia s'a făcut și ea nevăzută într'o zi, pe urmă altele de felurite culori: galbene cu alb, negre cu galben și alb, cenușii cu o parte albă, de felurite culori. Dispăreau toate.

Domnul stă să nebunească, nu alta.

— Pisica-i a casei, spunea nevastă, mă mir că toate fug.

— Dacă nu vor să stea, ce vrei să le faci? răspundea nevasta, să le legi de gât cu un lăntușor, ca pe câni?

— Dar cine le ia? se întrebă; trebuie să fie cineva care le fură, spunea tare. Pe asta din urmă abea am putu-o găsi și fără o sută de...

— Ce-e? făcu nevasta suprinsă, cu ochii măriți ca de spaimă.

Ei nu-i plăceau pisicile. Ea iubea păsările. Păsările le iubea și el și se înțelegeau de minune în privința aceasta, însă el ținea și la pisici. Numai una îi era destul, una singură care la chemările lui să sară de ori unde s'o găsi pe canapea, să se plimbe de câteva ori în jurul capului său, să-i dea cu vârful cozii peste nas, să i-se urce apoi pe piept, să închidă ochii și câteva minute după aceasta să înceapă a torcea.

Domnul se opri fără să sfârșească vorba. Doamna, tresări ca să nu-i scape emoția surprinderii, dar se stăpâni și în gând făcea socoteala pisicilor pe care le dăruise și care costau ceva, dacă el le plătitise pe fiecare. Ca să nu dea nimic de bănuț spusese bărbatului:

— Mi-a făgăduit mie o pisică, o prietină ; un pui de toată frumuseța...

— Cum îi ? întreabă domnul.

— Albă, toată e albă, ca zăpada e de albă, îi răspunde.

Nici o prietenă nu-i făgăduise vreo pisică, însă își mințea bărbatul, amintindu-și că văzuse la una din prietenile ei niște scârbe de „pui de motan“, cum le spunea ea. Îi va cere să-i dea și ei unul.

— Albă în întregime, nu-i frumoasă, răspunde filozofic domnul. Am găsit eu una, culoarea tigrului, pisică de rasă.

— E pui ? întreabă nevasta cu o nuanță de ironie în glas.

— Sigur, răspunde serios, și se face mare, uite așa de mare, se face.

Aici arată cu mâna cât de lungă se face, și cât de înaltă.

— Atunci . . . reluă nevasta, renunțăm la aceia albă, mai ales că ție nu-ți place albă.

— Să nu văd pisică albă, zise tare bărbatul. Pisică albă în casă și cai albi la drum, așa știu eu de-acasă, nu-i bine.

Doamna se vedea nevoită să se deprindă cu pisica, de și nu putea suferi pisică prin odăi, asta o știa și ea tot de-acasă. Să se certe cu bărbatul pentru pisică, nici asta nu voia, mai ales că îl iubea, da, îl iubea cu adevărat, îl iubea așa de mult încât ar fi voit ca el să nu facă decât ceia ce-i spunea ea, dar fiindcă asta era cu neputință, îi dădea voie să facă și ceia ce voia el. Ea judeca, afirma, nu ca alte femei cari își dau drumul sentimentelor și ajung în cele din urmă să-și piardă cu totul rațiunea.

— Dacă-i albă toată, o văd șoarecii de departe ? întreabă doamna.

Domnul se gândește câțva timp, pe urmă :

— Asta nu cred, deși, și culoarea ar putea să influențeze întru câtva. De altminteri instinctele sunt aceleași la întreaga specie, firește, cu oarecări schimbări datorite mediului. . .

— Pe asta care ai s'o aduci acuma, am s'o supraveghez eu în deaproape, continuă nevasta, mai cu seamă că e de rasă. În sfârșit o să avem și noi o pisică de rasă ! Să sperăm că astea nici nu fug sigure, nici nu se lasă furate ca niște pisici ordinare.

Domnul care nu bănuia nimic era fericit că va aduce în casă o pisică de rasă, un adevărat tigru, cum îi plăcea să spue.

* * *

Peste două zile a adus „tigrul“. L-a așezat pe sofă și l-a învălit într'un șal mare, cenușiu, șalul nevastii. Pe urmă își căută nevasta în bucătărie și vesel îi spuse :

— Știi, dragă, am adus pisica, hai s'o vezi și tu.

Doamna s'a prefăcut veselă și s'a luat după bărbat în odaia lor de dormit. Privește în toate părțile, însă nu vede nimic.

— Ghici ? spune domnul.

— Nu mă necăji Ticule, răspunde doamna, vezi că am treabă acuma.

Incet, ca să nu se strice parcă, domnul desfășoară șalul cu grijă și dintre falduri apare un pui de pisică, slab și pipernicit, cu ochii murdari, pe jumătate lipiți.

Doamna tresări, se înfurie, dar se stăpâni. Îi venea să svârle cine știe unde stârpitura aceea și se gândea la șalul ei pe care nu-i va mai putea pune în spate. Pe urmă continuă :

— Asta da, asta văd și eu că e pisică de rasă. În gând își spuse însă: dacă toate pisicile de rasă vor fi ca mostra pe care o privesc, atunci vai de rasa lor.

Bărbatul nu mai putea de bucurie. Întâi pentru că găsisse o adevărată pisică de rasă; al doilea pentru că făcuse o mulțumire așa de mare nevastei; al treilea, că nevestă-sa a început să se împrietenească cu pisicile.

— Vezi, continuă el, ce culoare frumoasă, ce lăbuțe fine, ce cap interesant, ce ochi. . . Vorbind așează puilul pe podul palmei și întinse adăugând:

— Vezi ce cuminte e, nici o mișcare nu face. . .

— Atât ar mai lipsi se gândi nevasta, să vezi că mai mișcă și o stârpitură ca asta. Unde naiba o fi găsit-o? . .

— Acuma-i mic încă, dar se face mare, uite așa de mare.

Aici arată cu amândouă mâinile cât de lungă și cât de înaltă are să crească pisicuța, încă când făcu gestul, căzută ea din palmă, pe podele.

— Hii! făcu doamna speriată.

— Ai! făcu domnul, dar se liniști îndată. Mică și jigărită cum era, pisica a căzut în patru labe.

— Cum se cunoaște rasa, continuă el, a căzut în patru labe, ai văzut?!

— Toate pisicile cad în patru labe, se grăbi să completeze nevasta, dar mai ales asta că-i de rasă.

— Trebuie să-i dăm lapte, urmă bărbatul și s'o deprindem cu obiceiurile casei.

— Da, trebuie să ne deprindem, adăugă nevasta și eși din odae, ducându-se în bucătărie.

Domnul începu să vorbească prietenește cu noul venit, scoase batista albă din buzunarul dela piept, și șterse cu îngrijire ochii pisicuței, apoi își puse batista împăturată frumos în buzunar.

— Pisica a crescut în desmierdări, în mâncare și într'o creștere aleasă, așa cum se cuvine unui animal de rasă. Sfertul de ceas de după prânz îl jertfea stăpânului, știind că pe urmă are tot timpul liber să intre în podul caselor, să se urce pe case și să facă dintr'un uluc, ochi dulci unei pisicuțe, care deși nu era de rasă, îi cucerise cu totul inima.

Intr'o zi, domnul spuse doamnei: — Nu știi o noutate?!

Doamna făcu ochii mari, se uită la bărbat și așteptă înfigurată și întrebătoare noutatea.

— Azi, continuă domnul, avem o aniversare. S'a împlinit anul de când pisica • la noi.

— Parc' ai înnebunit Ticule, răspunde nevasta, care se aștepta cu totul la altă veste.

— Și i-am adus niște pesmeciori, continuă el.

— Nu-ți spun eu, preluă ea, cu pisica ta te ții numai de fleacuri, poftim la masă, că se răcește supă, o supă de găină minunată.

* * *

Doamna se obișnuise cu pisica pe care o tolera; domnul era mulțumit că „tigrul“, cum îi zicea, nici nu fuge, nici, mai cu seamă, nu se lasă furat.

Într-o Duminică, domnul împotriva obiceiului din zilele de sărbătoare, plecă de-acasă, pe la opt ceasuri. Avea niște afaceri pe cari nu le putea amâna și pe urmă trebuia să cumpere vin, flori, prăjituri, căci avea oaspeți la prânz. Doamna rămase la bucătărie. Pe slujnică a trimis-o în piață. Singură, revizui lista bucatelor ce avea să gătească și voi să aprindă focul în mașină, însă, ca aproape întotdeauna, slujnica uitase să aducă lemne. Se înciudă, dar se duse singură în pivniță unde era și magazia de lemne.

* * *

O pisică străină, una din pisicile care vizitau uneori tigrul, pe geamul uitat deschis, sare înlăuntru. Privește în toate părțile, miroasă, face câțiva pași spre mașina de gătit. Miaună odată, încetșor, ca să dea de veste că a sosit, însă nu-i răspunde nimeni. Aude pași, șgomot aproape. I se făcu teamă și dintr'o săritură se aruncă în cuptorul mașinei, porțița era lăsată deschisă de cu seară. Acolo, în fundul cuptorului se pitulează în așteptare. Inima îi spicua de teamă să n'o surprindă cineva, căci nu uitase cele câteva vergi ce primise chiar în odaia aceasta dela stăpână, când a mai venit tot așa, ca și acuma.

Doamna vine cu un braț de lemne, aprinde focul, închide apoi porțița dela cuptor fără să se mai uite înlăuntru și își vede de treburi. Căldura încinge mașina, se întinde până la cuptor, o căldură plăcută, moleșitoare, adormitoare. Aici crezu c'a nimerit-o bine și liniștită, pisica se pregătește să adoarmă. Doamna e atentă la treburile ei.

În cuptor căldura crește, sporește cu noul braț de lemne pe care doamna îl pune pe foc. La început îi plăcu pisicei, cum însă căldura era tot mai mare, se ridică, și atentă se întreabă de unde vine așa de multă căldură. Își schimbă locul, însă, pretutindeni o înădușia căldura. Inima începu să-i bată din nou și instinctiv, își dădu seama de primejdia ce o amenința. Cu toate că nu ar fi voit să-și semnaleze prezența începu să miaune încetșor, apoi mai tare ca o pisică ce se lingește pe lângă stăpână și așteaptă să-i deschidă cineva. Doamna nu dădu nici o atenție dintru întâi. Era deprinsă cu miăunatul pisicilor străine care veneau în curte. Dar miăunatul acesta se face mai pu-

ternic, mai ascuțit. Doamna se uită în jur, nu văzu nici o pisică. Își aruncă ochii pe geam, nici o pisică în curte.

— A! își spune ea, asta-i Ticu, a venit și vrea să mă necăjească după cum e obiceiul lui. Aici, aici, strigă, însă n'apucă să termine, că miăunatul, gros acuma, prelung, continua cu încăpățănare.

— Asta-i Ticu, zise supărată. A început să mă enerveze acuma. Lăsând toate se duce în odaia lor de dormit să-l roage pe Ticu să nu mai miaune așa că sperie lumea.

În odaie nu era nimeni. Ușa dela intrare era încuiată și cheiape dinăuntru, pălăria și paltonul nu erau la locul lor, deci Ticu nu venise încă. În cuptor, pisica se zbătea cuprinsă de fiorii morții, pe care o vedea apropiindu-se.

Doamna se reîntoarce în bucătărie și în timp ce se pregătea să curețe un cartof, îl scapă din mână. Reîncepuse miăunatul acela, care nu pricepea de unde vine, dar de astă dată era trist și plângător, cum nu-l mai auzise niciodată. I se păru că vine din pod, ba chiar avu siguranța că de acolo vine, din altă parte nici nu putea să vină. Se urcă în pod, însă când se văzu în lumina aceea scăzută, de amurg, se înfricoșă și începu să tremure. Încercă să distingă ceva în colțurile întunecoase, să vadă vre-o pisică, doi ochi strălucitori, însă nu putea vedea nimic, dar auzi din nou un miăunat prelung, dureros, chinuitor. Rămase nemișcată, numai inima i se sbătea în piept, parc'ar fi voit să i-l rupă. Voi să-și dea seama de unde vine miăunatul, însă simțurile o părăsise parcă și tremura toată, tremura atentă, așteptând să vadă de unde pornește sgomotul. Ce-i asta, doamne, își spuse în minte și își făcu cruce, cum făcea când era copilă ca să alunge Necuratul. Dar în clipa aceea miăunatul, ca un plânset, ca o chemare de ajutor, aproape ca o voce omenească se auzi încă odată. Rămase cu mâna în aer, cu cele trei degete lipite, fără să poată îndeplini semnul în care își pusese toată nădejdia, în care și vedea scăparea.

— Nu știu ce-i cu mine, îi veni în minte, și adunându-și toate puterile fugi din pod, părăndu-i-se c'o urmăresc toate vedeniile de pe lumea cealaltă. Afară, la lumină, se mai liniști. Văzuse un om trecând pe stradă, un om ca toți oamenii și aceasta îi dădu încrederea în ea. Tot o pisică trebuie să îi fost, se răsândi, însă a fugit când m'am urcat în pod. Am spus eu că-i afurisit animal pisica și Ticu nu mă crede, întări cu voce tare, căci voia să se audă pe ea însăși. Se uită pe coperișul casei lor și pe acela al caselor vecine, însă nu văzu nimic, decât tabla posomorită, spălată de ploaie.

În cuptor, pisica, se înăbușea, se frigea, se apropia de sfârșit.

Doamna se reîntoarce în bucătărie să-și continue treburile, crezând că totul s'a isprăvit, când miăunatul reîncepe, slab însă, ca venit din cine știe ce adâncuri. — Doamne, putu îngălma, aici e Necuratul. Se simți mică, de tot mică față de puterea nevăzută ce-o tortura aici, aproape. I se umeziră ochii și lacrimile i se scurgeau pe obraji. Nu auzea nimic, nici măcar sfârâitul bucatelor care fierbeau pe mașină. Se aștepta la orice acuma, și dintr'o clipă în alta aștepta să vadă răsturnându-se singură o tigae, nici ea nu știa ce s'ar mai putea întâmpla.

Cu ochii pironiți asupra mașinei, rămase ca împietrită. De-ar veni Ticu acuma, gândea ea și gândul acesta pusesse stăpânire pe întreaga ei ființă.

Și deodată se auzi iar miăunatul, puternic, ascuțit de-ți pătrundea în adâncii urechilor, ca ultimul sornal de deszădejde ce-l scoate un vas ce se îneca, ultimul strigăt înainte de a dispărea sub valuri... Se auzi o izbitură puternică, și pe urmă se făcu tăcere. Câteva clipe stătu nemișcată. Isbitura aceia venia din cuptor, își dase bine seama de aceasta, era sigură că de acolo vine. Parcă i se limpeziau gândurile, deși o stăpâneau încă clipele de groază prin care trecuse, care se scurgeau prin ea. Făcu doi pași până la mașină și brusc deschise portița dela cuptor. Aburi deși îi năvăliră în față. După aceia văzu în cuptor lungită moartă, pârlită, o pisică. Tigrul își zise cu spaimă și își aduse aminte de Ticu, îl văzu supărat că și asta a dispărut și cum a dispărut. „Tigrul“ intrase pe ușa rămasă deschisă și se gudură pe lângă picioarele ei. Doamna se dădu un pas îndărăt și călcă fără să vrea pe tigrul pe labă. Acesta scoase un miăunat de durere scurt, furios. Ea îl privi mirată, neștiind ce să creadă și se liniști deplin.

Nu-i tigrul, exclamă, dar asta tocmai aici și-a căutat moartea?.. Se cunoaște că nu-i de rasă.

VASILE SAVEL

Despăgubirile de război

Am promis cetitorilor acestei reviste că ne vom ocupa mai de aproape de proiectul de lege financiară a d-lui Vintilă Brătianu, în numele căruia și-au justificat liberalii venirea la cârma țării. Arătasem chiar, în fuga condeului, câteva deosebiri dintre acest proiect și legile în vigoare, intenționând să revenim, făcând o comparație amănunțită între legile maghiare, legea Titulescu și proiectul d-lui Vintilă Brătianu. Ne gândeam la această comparație, pentru a nu ni se putea aduce învinuirea că ne ocupăm de opera d-lui Vintilă Brătianu din spirit de critică, dictat de jocul politicei militante, cum a făcut pe vremuri o parte din opoziție față de legea financiară a d-lui Titulescu. Tratarea comparativă ne-ar fi scutit și de polemici inutile cu cei cari au supremul interes să-și apere fătul.

Iuțeala cu care majoritatea parlamentară, docilă, a votat articol după articol, ne-a făcut să amânăm hotărârea luată, până după votarea legii, pentru a nu fi nevoiți să revenim peste câteva săptămâni asupra eventualelor schimbări. Până atunci ne vom ocupa de partea principiară a proiectului din care, suntem siguri, nu se va modifica nici o iotă.

Toată campania partidului liberal, dusă împotriva celorlalte partide, se reduce la argumentul, că partidele adverse nu știu să dea soluțiuni marilor probleme economice la ordinea zilei. Și, după o luptă deșănțată de ani de zile, a reușit să exploateze această părere, împrejurare ce l-a adus și la guvern. De un an de zile, partidul liberal avea ocazie să dea soluțiuni practice marilor probleme economice. Zicem că avea ocazie, deoarece experiențele dovedesc că nu a avut priciperea necesară. Dimpotrivă în loc de soluțiuni, guvernul liberal șterge dela ordinea zilei aceste probleme, lăsându-le sau în grija succesorilor bârfeți, sau în grija Domnului. Să luăm, de pildă, problema despăgubirilor pentru daunele cauzate în război și aceea a rechizițiilor și vom vedea cum se spulberă legendele „competențelor“.

* * *

Problema despăgubirilor, deoarece achitarea acestora trebuia să dea primul imbold pentru refacerea regiunilor dăunate, este una din cele mai adânci și cele mai simțite răni în corpul țării noastre, astăzi complet neglijată și părăsită. Fiindcă revista noastră apare în inima

Ardealului, din care partidul liberal n'a găsit nici un om să numească în comisiunea instituită pentru studierea chestiunii, ne facem datoria de a ridica glasul pentru interesele acestui colț de țară. Să vedem, în-
tâi, care este istoricul despăgubirilor.

Despăgubirile de război în Ardeal și Banat se bazează pe legea din 1912. Legea aceasta prevede instituirea de comisii urbane și rurale, cari vor constata, în caz de război, realitatea, natura și întin-
derea daunei, precum și evaluarea ei în bani. Lucrările acestor comi-
siuni se înaintau apoi ministerului.

Legea citată mai sus cuprinde regule generale, cari nu ne intere-
sează mai de aproape. Prin ordonanțele speciale din 1916, guvernul
ungar ordonă constatarea pagubelor de război cauzate pe linia Mură-
șului spunând că, această constatare să se facă fără deosebire dacă
daunele sunt cauzate de armata română, sau cea austro-ungară.

Comisiunile constituite în baza legii și ordonanțelor de mai sus,
au adunat toate declarațiile și le-a înaintat ministerului, care începuse
să plătească ajutoare în contul pagubelor constatate, și anume, 80%
funcționarilor publici și 30% celorlalte categorii de dăunați.

Consiliul dirigent, prin ordonanța din 19 Februarie 1919, recu-
noaște lucrările comisiunilor ungare, dar ordonă completarea pagube-
lor suferite de populațiunea:

- a) internată și întemnițată din motive politice;
- b) refugiată din cauza persecuțiilor;
- c) împiedecată de a face declarațiile prevăzute de lege;
- d) păgubită prin vânzarea averilor făcută în baza legii XVIII
din 1915;
- e) păgubită cu ocazia retragerii Germanilor.

Pentru completarea declarațiilor cu aceste cinci categorii de
dăunați s'a fixat termenul de 24 Martie, prelungit apoi până la 24
Maiu, iar mai târziu până la 1 Septembrie 1919. Conform instrucți-
unilor date de Consiliul dirigent, lucrările comisiunilor urbane și rurale
urmasă să fie verificate de o comisie județeană instituită de prefectii
județelor, și care să cuprindă pe cei dăunați într'un tablou făcut în două
exemplare, din care unul ar fi rămas la prefectură, iar al doilea s'ar
fi trimis resortului de finanțe. Din motive pe cari nu le cunoaștem,
prefecturile nu au constituit comisiunile județene; astfel lucrările co-
misiunilor urbane și rurale nu au putut fi revizuite și constatate. Dacă,
vreodată, ar veni vremea ca despăgubirile să se achite, atunci va fi
neapărată nevoie ca declarațiile depuse să fie verificate de vreo instanță
judecătorească sau administrativă.

Totuși, consiliul de miniștri, acordă în 1920 Consiliul dirigent
un credit de 7,500.000 lei, din care sumă, la cererea celor dăunați,
s'au acordat avansuri de câte 10% asupra pagubelor declarate. Firește,
aceste avansuri nu serveau atât scopul de a despăgubi pe oameni, ci
mai mult a-i mulcomi, lucru foarte explicabil cu dispoziția sufletească
de atunci. Depășind prin acordarea de avansuri creditul deschis de
consiliul de miniștri, cu 200 mii lei, cu începere dela 1 Decembrie
1920 nu s'a mai plătit nici un avans cu contul despăgubirilor.

Deodată cu aceste cereri de avansuri, s'au înaintat declarații în valoare de peste 100 milioane lei. Bănuim că în această sumă nu se cuprind pagubele bănățenilor cauzate de armata sârbească, și probabil, nici a părților ungurene, foste ocupate de bolșevicii unguri.

Cu desființarea Consiliului dirigent, chestiunea despăgubirilor trece asupra ministerului de finanțe din București. Ajungând în mâna d-lui Titulescu, fostul ministru de finanțe, acesta institue o comisie care să pregătească un proiect de lege unitar, cuprinzând problema pagubelor de război din toate provinciile, iar pentru achitarea acestora — cum o spune în marelui său discurs ținut în Cameră — introduce în legea financiară impozitul pe avere și îmbogățirea din război. Aceste impozite ar fi avut ca rezultat achitarea tuturor despăgubirilor, din întreaga țară, în câțiva ani. Un plan, pe cât de eficient pentru refacearea economică a țării, pe atât de inspirat de principiul unei înalte dreptăți sociale, ajutând pe cei păgubiți în război din buzunarul celor ce au profitat de pe urma lui.

* * *

Cu căderea guvernului Averescu, aceeași soartă a avut-o și legea financiară votată de el; iar legea financiară suspendată, a fost complet abandonată și chestiunea despăgubirilor de război. A trecut un an întreg de la venirea partidului liberal la cârma țării și nu am mai auzit nimic de problema despăgubirilor, deși lozinca „refacerea economică a țării” tot mai răsună încă. Abia acum câteva săptămâni s'a constituit la București o comisie, care să studieze chestiunea despăgubirilor, compusă din o duzină și jumătate de membri, printre cari nici un ardelean sau bănățean, ca o dovadă palpabilă, că această problemă pentru Ardeal și Banat a fost îngropată poate pentru totdeauna.

Dar comisiunea numită la București constituie o amăgire și pentru vechiul Regat. Căci, suspendând legea Titulescu care se îngrijea de resurse pentru plata despăgubirilor — impozitul pe avere și îmbogățirea din război, pe care proiectul d-lui Vintilă Brătianu nu-l cunoaște nu vedem de unde ar putea lua ministrul de finanțe surplusul de mai multe miliarde lei ca să le achite. Ar fi monstruos să presupunem, că și aceste sume intenționează să le acopere din impozitele generale, adică tot din punga celor săraci.

Și astfel, guvernarea liberală continuă zi cu zi să îngroape problemele cele mai vitale ale țării și să-și distrugă propriile legende. Grea moștenire lasă bieților săi succesori...

I. BĂNĂȚEANU

Viața literară

Câteva lămuriri introductive

Voi, de aici înainte, să îngrădim în cadrele unei rubrici de sine stătătoare acest colț din paginile *Țării Noastre*, având năzuința de a oglindi, cu toată obiectivitatea, pulsația actuală a mișcării noastre literare. E de prisos să adăugăm, că nu ne-am lua această sarcină dacă ne-am socoti în toiul unei crize de producție a tiparului; ar fi ca și cum ne-am încumeta să fotografiem vidul... Vitrinele multicolore vorbesc însă destul de limpede, reflectând în aspectele lor schimbătoare, o recoltă îmbelșugată. Înfruntând scumpetea hârtiei și a tuturor celorlalte mijloace de imprimare, teascurile tipografilor scot la lumină, zilnic, noi și noi cărți: mirosul cernelei proaspete stăruiește pretutindeni. O singură mare editură din Capitală a revărsat pe piață, în două luni, câteva zeci de scrieri originale și de variate traduceri din literatura universală. Se tipărește mult, și, ne place să credem, se citește aproape în aceeași măsură. Numai d. Ion Agârbiceanu, fericitul prozator al Ardealului ne-a dăruit de curând nu mai puțin de douăsprezece opere: romane și schițe, — toate inedite. Nu se poate spune, deci, că beletristica română nu e în deajuns de fecundă! Scriitorii noștri consacrați n'au ostenit încă, și un val de forțe tinere, îndrăznețe și nerăbdătoare, năvălește în arenă din ce în ce mai multuos...

Totuș, nu se poate tăgădui, că în mijlocul vieții literare de astăzi domnește o profundă dezorientare. Preocupările războiului au întrerupt pretutindeni firul unei ascensiuni firești, scoțând la iveală probleme nebănuite, răsturnând un echilibru câștigat în judecata valorilor de artă, deschizând porțile pentru toate curentele, pentru toate credințele și pentru toate capriciile. În special, la noi acasă, în România întregită în hotarele ei etnice, dar neînchegată încă într'o singură plămădeală sufletească, avem prilejul să înregistrăm o completă decadență a spiritului de discernământ, de pe urma căreia am suferit

destula neplăceri în consolidarea politică, și care va dăinui încă multă vreme pe tărâmul intelectual.

Nu e o simplă întâmplare că literatura românească e lipsită în clipa de față de autoritatea, dacă nu îndrumătoare, cel puțin purificatoare, a unei puternice personalități critice, care să formuleze tendințele sufletesti ale societății contemporane sau cel puțin să cearnă prin sита unei judecăți scrupuloase, manifestările scriitorilor cari vor să le reprezinte. Să nu mai stăfuim asupra contribuției pe care o aduc în această privință foiletoanele gazetelor zilnice. E de ajuns să ne oprim asupra exercițiilor spiritiste ale dlui Mihail Dragomirescu, a cărui stăruință în a pune pe marii scriitori răposați să stea de vorbă între ei asupra unor chestiuni foarte puțin interesante, dovedește cel mult că fostul conducător al *Convorbirilor Critice* n'a avut niciodată finețea lui Maiorescu, duhul lui Caragiale, sau elocvența lui Delavrancea...

Nici revistele literare n'au însă o soartă mai bună, în cece privește statornicirea unei directive. *Viața românească* era odată poporanistă. Acum e un voluminos magazin, unde se adună, în vraf, cele mai disparate colaborări. *Flacăra*, sub conducerea dlui Ion Minulescu încercase o vreme să fie simbolistă. Azi, nu mai știm măcar cine răspunde pentru cele câteva păreri cari scot capul, timide, din cronicile acestei publicații eterogene. *Gândirea*, care e credincios slujită de două reale talente în plină înflorire, dnii Cezar Petrescu și Demostene Botez, s'a înfășurat într'un laudabil, dar sterp eclecticism... Și-atâta tot. Nimeni nu intervine, de nicăeri, pentru a opri năvala fundoiienilor instalați ca informatori culturali ai publicului, pentru a stăvili epidemia așa numitei poezii „cerebrale“, și pentru a reduce la adevărată ei valoare stângăcia prozei regionaliste.

Nu aspirăm să luăm asupra umerilor noștri o asemenea misiune. Vom încerca însă, în acest loc, să contribuim săptămânal, la crearea unei situațiuni normale, încercând să ne războim puțin cu exagerările, să potolim judecățile pripite și mai ales, să apărăm sigura și cumpătata tradiție, la adăpostul căreia s'a dezvoltat până acum tânăra noastră literatură, care, orice s'ar zice, nici nu începe abia dela d. Lucian, Blaga nici nu se sfârșește, obosită, în cabinetul dlui Constantin Banu.

Această modestă sforțare a noastră ar cere numai un singur colaborator: pe însuș cetitorul acestor rânduri, căruia am vrea să-i spunem să aibă câteodată puțină încredere și în bunul său simț. Să fie bine încredințat, că acest drept i-a mai rămas încă.

a. a. h.

Al doilea război franco-german

O formidabilă bătălie economică între două state continentale

Ceea ce se petrece acum în apusul Europei, prin înaintarea franco-belgienilor în Ruhr și rezistența pasivă a germanilor, nu este, în fapt, de cât un al doilea război franco-german, dus cu toate mijloacele economice de cari dispun cele două națiuni în luptă.

Știrile cari ne sosesc de pe câmpul de bătaie sunt tot atât de îngrijitoare astăzi ca și în momentul când s'a anunțat pentru întâia oară deciziunea guvernului francez de a pune în practică imediat planul său de constrângere economică a Germaniei. Incordarea spiritelor continuă, și toată Europa este din nou străbătută, ca acum șase ani în urmă, de un înspăimântător curent războinic. Pare că și cei mai optimiști și-au pierdut speranțele în reîntronarea armoniei dintre popoare, și fiecare se întreabă cu neliniște, ce se va întâmpla în această Europă nefericită în ziua în care acțiunea franco-belgiană în Ruhr va fi dat greș, și germanii se vor ridica amenințatori, alături de toți învinșii și de toți învingătorii nemulțumiți, contra pactului dela Versailles, sfâșiat din greșeala aceluiași diplomați cari l-au încheiat?

Fară îndoială că temerile sunt exagerate, dar nu e mai puțin adevărat că un cronicar și un observator atent al acestor împrejurări turburi cari agită Europa, trebuie să fie seamă de ele în măsura în care valoarea lor intrinsecă poate influența cursul evenimentelor.

În ce ne privește, nu suntem dintre cei pesimiști, dar dacă înregistrăm aci temerile acestora, o facem tocmai pentru a scoate mai în evidență slabele argumente pe cari se întemeiază alarma lor. Astfel, sunt unii cari cred că acțiunea franco-belgiană nu-și va atinge scopul urmărit, ceea ce va atrage după sine o prăbușire a puterii franceze, a alianțelor și a tratatelor, și, implicit, deslănțuirea unui nou război general în toată Europa, mai groaznic și mai distrugător de cât cel d'ntâi. Alții, ceva mai optimiști, consideră situația destul de grea, — poate punctul cel mai greu la care s'a ajuns în raporturile internaționale, dela încheierea păcii și până astăzi, — dar nădăjduesc că, într-un fel sau altul, acțiunea franco-belgiană în Ruhr, va avea cel puțin darul de a lămuri odată echivocul situației economice a Germaniei: este ea în stare să plătească, și dacă nu, până la ce punct

se întinde ruina, presupusă factice, a finanțelor și economiei generale a Germaniei?

Firește, nu se poate afirma la această oră că proiectul francez va fi încoronat de succes. Greutățile pe cari le întâmpină acțiunea de confiscare franceză a bunurilor miniere din Ruhr, sunt încă destul de mari, ba chiar din zi în zi mai mari, așa că e riscat să se înfățișeze de pe acum o judecată definitivă asupra sfârșitului ei. Lupta se dă aprigă între cele două puteri puse din nou față în față, și dacă este evident că nici mijloacele nici forțele nu li sunt egale, tot așa de evident este că suntem încă foarte departe de a înregistra izbânda finală a uneia sau alteia dintre cele două tabere adverse.

Totuși, noi închinăm a crede că, până în cele din urmă, această izbândă va fi întreagă de partea francezilor. Să nu se uite că, cu toată rezistența pasivă, întradevăr foarte dărză, a unanimității poporului german, acesta n'are la îndemâna sa mijloacele de cari dispune ocupantul pentru a-l supune definitiv și a-și duce la bun sfârșit opera începută. Niciodată un război economic n'a putut să triumfe dacă n'a avut în sprijinul său puterea militară. Și această putere militară lipsește Germaniei.

Intrucât privește celălalt argument pe care-l aduc adversarii acțiunii franco-belgiene în Ruhr pentru a susține teza lor că planul frumos va suferi o înfrângere, — greva generală a minerilor, — el nu ni se pare atât de greu pe cât vor să ni-l înfățișeze alarmiștii. Într'adevăr, deocamdată se poate constata acest fapt incontestabil și deosebit de prețios: greva generală nu s'a produs, deși au trecut mai bine de 15 zile dela ocupație, iar lucrătorii cari refuză încă să muncească, însumează abia o cincime din totalitatea minierilor întreprinși la extracția cărbunelui, la transportul lui, sau la alte industrii și întreprinderi publice ori private din cuprinsul regiunii ocupate. Afară de aceasta, cine cunoaște bine situația economică generală din basiful Ruhrului, știe că nici cinci zile nu poate să reziste un muncitor fără să aibă de lucru; starea materială a minierilor germani în special este de așa natură în cât ei trebuie să lucreze continuu pentru a putea trăi.

Dar s'a spus la un moment dat că această lacună va fi acoperită printr'o intervenție a muncitorimii engleze, care-ar fi și colectat, în acest scop, o sumă de proximativ două miliarde mărci pentru a se veni în ajutorul greviștilor germani din Ruhr. Suma este mai mult decât ridicolă, față de cursul și puterea de achiziție din prezent a mărcii, pentru a mai insista asupra acestei soluții.

Tot atât de neserioasă ni-se pare și amenințarea care s'a lansat că anume provocațiuni și agitații vor fi întreprinse de propagandiștii englezi, printre muncitorii mineri din Ruhr, în defavoarea acțiunii de confiscare a ocupantului. Dupăcum nu vedem cum cele două miliarde de mărci, trimise de minerii englezi, sau alte ajutoare bănești ale guvernului german, ar putea să pătrundă într'un teritoriu ocupat militar, în care toate băncile sunt supuse unui suficient control francez, pentru a alimenta greva lucrătorilor germani contra acțiunii ocupan-

tului, tot așa nu ne explicăm cum ar putea să intre instigatori streini — fie ei și englezi, — în basinalul Ruhrului, fără ca autoritatea militară de ocupațiune să n'aibă cunoștința despre aceasta, și să ia prin urmare, din timp, toate măsurile de rigoare. Guvernul francez nu s'a dat înapoi să reprimă la el acasă, prin arestări senzaționale, o mișcare de sabotare a acțiunii întreprinsă în Ruhr, și-și închipue cineva că se va jena să procedeze cu toată severitatea atunci când nepoțiti vor veni să-i deranjeze proiectele în chiar inima teritoriului ocupat militărește? A susține încă o asemenea aberație, înseamnă a mărturisii pur și simplu, o complectă necunoștință a rolului pe care un general ca Degoutte este chemat să-l aibă în această întreprindere. Dacă mai adăugăm la acestea și faptul că restul Germaniei nu va putea să se dispenseze prea mult timp de lipsa cărbunelui din Ruhr, fără a-și periclita în modul cel mai serios existența întregii industrii, și liniștea internă, — se poate conchide de pe acum că rezistența pasivă încurajată de guvernul dela Berlin va trebui să înceteze mai înainte ca Franța să fi atins limita posibilităților sale de așteptare.

Cât despre neamestecul Angliei în această nouă formidabilă bătălie economică, și ezitațiunile din ce în ce mai vădite ale Italiei, acestea sunt pentru noi atitudini politice clare, cari și au explicațiile și justificările lor netede în complexul problemelor internaționale ale momentului. Anglia și Italia s'au ținut deoparte de conflictul care a izbucnit nemilos între două puteri pur continentale, — singurele cari contează, de altel, în Europa, — fiindcă interesele cari se ciocnesc cu furie și cari l-au provocat, sunt interese pur continentale. Prin această atitudine, nici Anglia nici Italia n'au retras prietenia lor Franței ci numai sprijinul de moment, într'o echaștiune care ieșea din sfera preocupărilor lor imediate. Pierzând acest sprijin, Franța a câștigat însă sprijinul și simpatia micilor puteri continentale, interesate direct în cauza care a provocat ocupațiunea militară a Ruhrului. Nu este exclus ca acțiunea pe care Franța a întreprins-o acum, s'o coste foarte mult, dar cece e sigur e că ea și-a sporit prestigiul, și că a crescut enorm în ochii statelor mici ale Europei devastate, cari s'au și grăbit, de altfel, să demonstreze în favoarea marelui și loialei lor protectoare. Zângănitul de arme, neașteptat poate, care s'a auzit în Europa centrală, concomitent cu înaintarea franco-belgiană în Ruhr, trebuie pus în legătură cu acest sprijin pe care micile puteri, conștiente de interesele lor vitale, sunt gata să-l dea aceleia care, păzind pe ale sale, arată în același timp că nu și-a uitat aliații, oricât de mici și de îndepărtați ar fi ei.

Încă odată, e greu să se prevadă de pe acum, firește, care va fi sfârșitul acestui al doilea război franco-german. Noi credem însă că Franța va birui, sau, știm cel puțin, că interesele țării noastre cer ca ea să birue, și să birue fără sacrificii cari să aibă repercursiuni prea mari asupra situației generale a Europei.

29 Ianuarie 1923.

CRONICARUL CARPAȚILOR

GAZETA RIMATĂ

Apia Constituției

Subprefectul ne mai spune
Că avem Constituție:
O fi bine, o fi rău,
Știe numai Dumnezeu!

VECHI CÂNTEC POPULAR

Că 'n țară nu e tocmai bine
Nu mai încape, îndoială;
Sunt multe răcile haine
Subt lustrul nostru de spoială.
Stau trenurile subt zăpadă,
Sau cad pe pod, din înălțime,
Valuta stă și ea să cadă
Mereu mai jos, — spre cinci centime...
Opinia publică oftează,
(Așa i-o fi fost dat pe semne)
Ca 'n codru, unii operează,
Iar alții 'nghiață, fără lemhe,
Povară grea ne este traiul,
Și astăzi-mâine, cine știe?
Vom merge să ne luăm mălaiul
Cu gramul dela spițerie,
Vintilă cu-ale sale curșuri
Zadarnic ne mai amâghește,
Ne dă doar' iettine discursuri
In timp ce viața se scumpește!...
Dacă vom sta în nepăsare
Ne amenință disoluția,
Să căutăm, cu mic, cu mare,
Soluția... Care e soluția?

Problema aceasta, incurcată,
A fost firește desbătută
Cu grijă, vreme 'ndelungată,
Și 'n comitetul de o sută.
S'au strâns la Cluj regionaliști
Misteroși, cu mutre grave,
S'au sfătuit economiștii,
Elita ambelor Târnave,
Și-au constatat, (descoperire
Intr' adevăr senzațională)

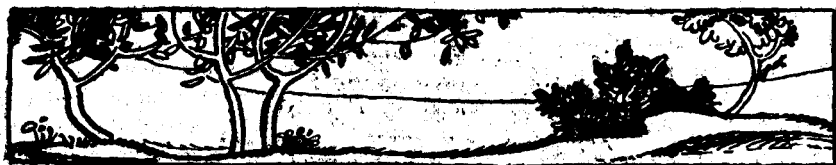

Că 'n țară, din nenorocire,
E criza: constituțională.
De aceea lumea face gură,
Plângând, mai tristă ca Hecuba,
De-aceea nu mai e untură:
Constituțiunea, — asta-i buba!,...
O, de-am avea Constituțiune,
Cum vrea Ghiuluka să ne-o facă
Ar fi ca 'n vremurile bune,
Și țara n'ar mai fi sărăcă.
Atâtea lipsuri enervante
Ar înceta să ne mai roadă,
Și câinii 'n strate elegante
Ar merge cu colacii 'n coadă...
Un leu ar fi atunci, dolarul,
Bugetul n'ar zăcea pe targă,
Și n'am mai îndura Calvarul
Transportului prin Valea Largă...

Dar vai! minunea termecată
Nu va putea să se 'ntrupeze,
Și gloata, tot nemângăiată
Va continua să protesteze
Ca până azi, în toată forma,
Fiindcă, după cât se spune,
Insuș partidul cu reforma
E slab... de Constituțiune.
Iar, ca să fie bine 'n țară,
Și ca să fie „suta” gata,
Va merge 'n corpore la vară
Să și-o 'ntărească, — la Sovata.

ONISIFOR VERBÓCZI
profesor la Universitatea
din Dicio-Sân-Mihuj.

INSEMNĂRI

† Vasile Gr. Borgovanu. Profesorul V. Gr. Borgovanu a decedat, deunăzi la București, în vârstă de 72 ani.

Originar din părinți săteni fruntași din părțile Bistriței-Năsăudului, Borgovanu învață în anul 1966/67 la școala normală din Năsăud, având ca profesori pe vestiții Vasile Petri și Cosma Anca, absolvenți ai pedagogiei de la Praga. După ce la anul 1872 a luat bacalaureatul „cum praecellentia” la liceul românesc din Năsăud, a făcut studii de teologie și de pedagogie la universitățile din Budapesta și Viena.

La 1876 e pus în fruntea școlii normale confesionale din Gherla. De aci e chemat, la 1888, de Titu Maiorescu la București, ca profesor de pedagogie și director al școlii de aplicație de la școala normală de institutori, atunci înființată. Aceasta a fost partea cea mai rodnică și cea mai strălucită a activității sale pedagogice. În cei 12 ani (1888—1900), a scos un număr de institutori distinși, cari sunt și astăzi, între cei mai de seamă ai țării.

După desființarea școlii normale de institutori, a fost, 12 ani, profesor de filozofie și limba germană la liceul Sf. Sava în București. De la 1912 până la 1919, a condus școala normală din Turnu-Severin. La 70 ani trecând la pensie, urmărește totuși cu interes problemele învățământului. Fericit de a fi trăit unirea, scoate în ediții noi

manualele sale didactice (Istoria pedagogiei 1919; Pedagogia 1921; Logica intuitivă 1921) și cu cuvinte inimoase le recomandă generației tinere, tuturor colegilor și fraților învățători, ca să le utilizeze la pregătirea urmașilor noștri cu dragostea și cu zelul ce le-a depus timp de 42 ani, în munca neîntreruptă, și urează României întregite „epoca Daciei-Fericite!”

La alegerile din 1920 a fost ales senator în județul Solnoc-Dobâca, cu programul partidului poporului căreia i-a rămas devotat până la moarte.

Pedagogul Borgovanu n'a lăsat sisteme ori teorii de educație, a fost însă un excelent practician al metodei herbartiene. Iar, prin ceea ce s'a impus, și ceea ce va trebui să rămână ca pildă, a fost nemărginita sa dragoste de școală, plăcerea de a instrua, dorința de a fi util, apoi caracterul său format din conștiinciozitate, din simț de datorie până la jertfă, din perfectă onestitate și în fapte și în convingeri. Tot ce a profesat, tot ce a scris, a fost îndrumare spre mai bine, îndemn la muncă pentru lumină și pentru progres. A fost model de cinste, de devotament și de exactitate, fără preocupări de vanitate personală, stăpânit numai de gândul de a fi cât mai folositor, cât mai lămurit pentru a convinge cât mai sigur.

Această preocupare didactică vădită, cu tendință hotărât prea accentuată, ca-

racterizează și încercările sale literare. Afară de „Amintirile“ citate, a scris, după exemplul lui „Emile“ de Rousseau, o povestire pedagogică în 6 cărți: „Ionel sau educația unui bun copil.“

La Bârgovanu totul a fost subordonat scopului principal al vieții sale care s'a consumat în activitate laborioasă de școală, pentru învățatura și propășirea nației sale.

PROF. CONSTANTIN NEDELCU

Centenarul lui Madách. Zilele trecute directorul revistei noastre a fost înștiințat printr'o telegramă și printr'o lungă adresă din partea d-lui dr. Ioanovics, președintele societăți actorilor ungari din țară, că din ordinul ministerului de interne s'a oprit la Cluj reprezentarea piesei *Tragedia Omului*. Se pare că unele manifestații dela Târgul-Mureșului au adus această oprelisă inoportună. D. Octavian Goga a împlinit cererea actorilor maghiari și a intervenit la numitul minister ca să fie retras ordinul. Rezultatul se va vedea. În ori-ce caz pentru salvarea prestigiului țării noastre protestăm cu energie împotriva acestui amestec nechemat în problemele de artă. Celebriul poem dramatic al marelui gânditor Madách este o podoabă a literaturii universale și autorul unul din puținii scriitori maghiari care au trecut dincolo de barierele neamului lor primind o universală consacrare. Din prilejul centenarului care se serbează acum domniile dela interne s'au crezut datori să salveze țara făcând o gafă de rău gust. Datorii oamenilor de bun simț e să repare gesturile nepricepuților. Făgăduim o radicală reparație: *Tragedia Omului* se va juca la București pe scena Teatrului național. Când? Poate mai curând decât cred mulți care incurcă lumea cu brutală lor incompetență văzând primejdii în Adam și Eva din poemul lui Madách...

Aegri somnia vana... Punem titlu pe latinește, fiindcă la Blaj de unde-a descins d. Iuliu Maniu se citează încă mult proverbele din limba lui Cicero și fiindcă vrem să aducem vorba de distinții noștri adversari din comitetul de-o sută care în frigidurile agoniei lor politice și nădăjduiesc din nou salvarea în ... generalul Averescu. Luminății bărbați de stat, în frunte cu șeful lor, s'au înfățișat de isnoavă cu tipsia pertractărilor la fostul președinte de consiliu, căruia, după-ce ani de-a rândul l-au improșcat cu batjocuri în *Patria* și'n *Gazeta* dela Brașov, i-i oferă acum o imaculată colaborare de opoziție. Ziarele din Capitală ale trustului Maniu-Cantacuzino sunt pline de dulci chemări la adresa generalului, ale căru aripi ocrotitoare au ajuns din nou la preț. Cine ar fi crezut că după atâtea lecții patronii Consiliului dirigent tot își mai fac iluzia unui menaj cu biruștorul dela Mărăști? Fericiții burghezi coplesii de toate bunățile sunt, se vede, niște incorigibili visători. E necesar să-i readucem la realitate. Avem cuvinte să credem că generalul Averescu își va reedita în curând judecata asupra acestor admirabili oameni de cuvânt, dacă nu altundeva măcar în coloanele revistei noastre...

Ziarul „Epoca“ insultă. Scurt și lapidar ziarul d-lui Gr. N. Filipescu injură pe d. Octavian Goga, insinuând că guvernul va *numi* deputat pe fostul ministru de culte pentru „serviciile aduse liberalilor“. D. Grigore Filipescu suferă o regretabilă eclipsă de memorie. D. Octavian Goga nu face servicii, d-sa lucrează cu convingeri. Convingerea l-a făcut să scrie doi ani la *Epoca* unde e lapidat astăzi, și tot convingerea l-a îndemnat să dea binecuvântarea sa pentru alegerea dlui Grigore Filipescu în depărtatul Mara-

mureș. Și într'un caz și în altul actualul fruntaș al partidului d-lui Cicio-Pop n'a avut ocazia să vadă în membrul de odinioară dela „Acțiunea națională“ o mână întinsă . . . În orice caz d. Goga pe urma acestor injurii ale posterității e nevoit să-și reamintească opiniile regretatului Nicolae Filipescu asupra sa, care erau puțin mai măgulitoare . . .

Domnii Fagure — Honigman în partidul național. Uitasem să spunem cetitorilor că iluștrii noștri antagoniști au trecut cu totul în tabăra d-lui Iuliu Maniu și că ziarul „Lupta“ a devenit organul oficios al comitetului de-o sută. Ce vreți, ideia națională a biruit. Principiile lui Bărnăuțiu erau demult catechismul fraților Honigman. Acum că au fuzionat și d-lor cu dușmanii noștri din Cluj, țin cu orice preț să afișeze la toate ocaziile noua frăție de arme. De-aceia o înverșunată campanie împotriva d-lui Goga. Fostul ministru de culte și-a găsit beleaua cu acești întrepizi luptători, al căror condei este așa de apreciat în opinia publică din țară. Cu deosebire în zilele

din urmă războiul de guerillă al numiților bărbați a devenit acerb. Un nou soț de principii care a șterpelit numele unui munte din Ardeal s'a ivit la gazetă și publică coloane întregi leșinate și mălăiețe la adresa noastră. Foarte bine face, noi nu ne supărăm deloc. La urma urmei și pe Ceahlău și pe Negoii s'au găsit pureci totdeauna până la înălțimile cele mai mari, așa e de când lumea...

Pentru un blid de linte. Această crudă metaforă a fost aruncată deunăzi de către un scrib național d-lui Goga învinuindu-l că a spart rîndurile regionalistilor noștri din interes și că, chipurile, blidul ar fi fost ministerul cultelor pe care i l-a oferit generalul Averescu ca o contravaloare a trădării. Scribul e zăpăcit și încurcă lucrurile. El uită că directorul nostru a avut înainte blidul . . . instrucției, sub celebra oblăduire a dlui Alexandru. Vaida, dar că după zece zile scărbit de linte stricată, neținând seamă de rugămintele celor interesați, a spart blidul și-a plecat . . . Hotărît scribul nu are memorie . . .

